

70 jaar
bevrijding

Verhalen
van **ouderen**
uit gemeente
Tiel

VRIJvertaald

Voorwoord

In ieder mens leeft een schat aan verhalen,
hoe ouder de mens hoe groter de schat.

Met trots presenteren wij u het eerste boekje uit de serie Vrij Vertaald. Een verzameling van verhalen rondom de bevrijding, ooggetuigenverslagen van ouderen uit de gemeente Tiel. Als een reizend circus gaat Vrij Vertaald door Rivierenland, aan het eind van 2015 zal er van alle 10 gemeenten in Rivierenland zo'n boekje zijn. Onze theaterman Leslie Oostveen interviewt hiervoor ouderen uit heel de regio, hij ontlokt hun verhalen en begeleidt hen in de presentatie daarvan. Schrijver Henk Fonteyn destilleert uit de interviews compacte verhalen, maar wel zo dat het verhalen met impact zijn. Het is dit jaar 70 jaar geleden dat Rivierenland werd bevrijd, dus is het nu de hoogste tijd om de verhalen veilig te stellen. Niet de grote wereldgeschiedenis maar de persoonlijke beleving van de Rivierenlanders. Rivierenland is bovendien een uniek gebied omdat de frontlinie een half jaar lang dwars door het gebied heeft gelopen en er daardoor grote belevingsverschillen zijn tussen de Rivierenlanders van boven en die van onder de Waal. Onderdeel van Vrij Vertaald is dat de verhalen van de ouderen worden doorgegeven aan de nieuwe

generatie. We laten middelbare scholieren kennis maken met de ouderen en hun verhalen, en vragen deze jongeren een eigen kunstzinnige invulling aan deze verhalen te geven. De ouderen vertellen hun verhalen aan de jongeren, de jongeren vertalen deze verhalen naar hun eigen belevingswereld en presenteren hun versie daarna weer aan de ouderen. De cirkel tussen de generaties is daarmee rond.

Het is geweldig fijn dat we als organisatie van Vrij Vertaald mochten samenwerken met Zorgcentrum Walstede, RSG Lingecollege, Regionaal Archief Rivierenland, Flipje en Streekmuseum en al de mensen die achter de schermen dit project hebben mogelijk gemaakt.

Wij wensen dat het lezen van dit boekje u net zo veel voldoening oplevert als wij ervaren hebben bij het organiseren van dit project.

Hans van Gemert - Projectleider Vrij Vertaald

Inhoud

1. Mijn ouders waren heel stoer Ditje van Versendaal	4
2. Snoepen van de basterdsuiker Goos van Versendaal	7
3. Vaak verkassen en langdurig in de kelder bivakkeren Gradus van Wel	10
4. Bij de bevrijding had ik geen vader meer Koos Rijnders	13
5. Dansen op muziek van Glen Miller Riet de Rijk	16
6. Geen zout in de zuurkool! Jeltje Deen	19
7. 'Vijf man, doar he'k gen vrête veur ...! Truus van Ewijk	22
8. Toen ze weg gingen, moesten we allemaal huilen... Alida van de Berg	25

Vrij Vertaald is een project waarbij ouderen worden gestimuleerd om verhalen te vertellen rondom het thema 70 jaar bevrijding. Deze verhalen worden door-gegeven middels een presentatie aan een groep leerlingen van een middelbare school. De leerlingen van deze school gaan aan de slag met de verhalen. Het is de bedoeling dat de leerlingen de verhalen op een kunstzinnige manier gaan “vertalen”, bijvoorbeeld door middel van een schilderij, gedicht of liedje. De leerlingen presenteren hun vertaling van de verhalen

aan de ouderen. Vrij Vertaald is een initiatief van Cultuur- en Erfgoedpact Rivierenland en wordt gecoördineerd door het Servicepunt Amateurkunst. Met Cultuurpact werken gemeenten en provincie samen aan de versterking van kunst en cultuur in de Gelderse regio's.

Cultuurpact Rivierenland bestaat uit de gemeenten Buren, Culemborg, Geldermalsen, Neder-Betuwe, Neerijnen, Maasdriel, Lingewaal, Tiel, West Maas en Waal en Zaltbommel.

1

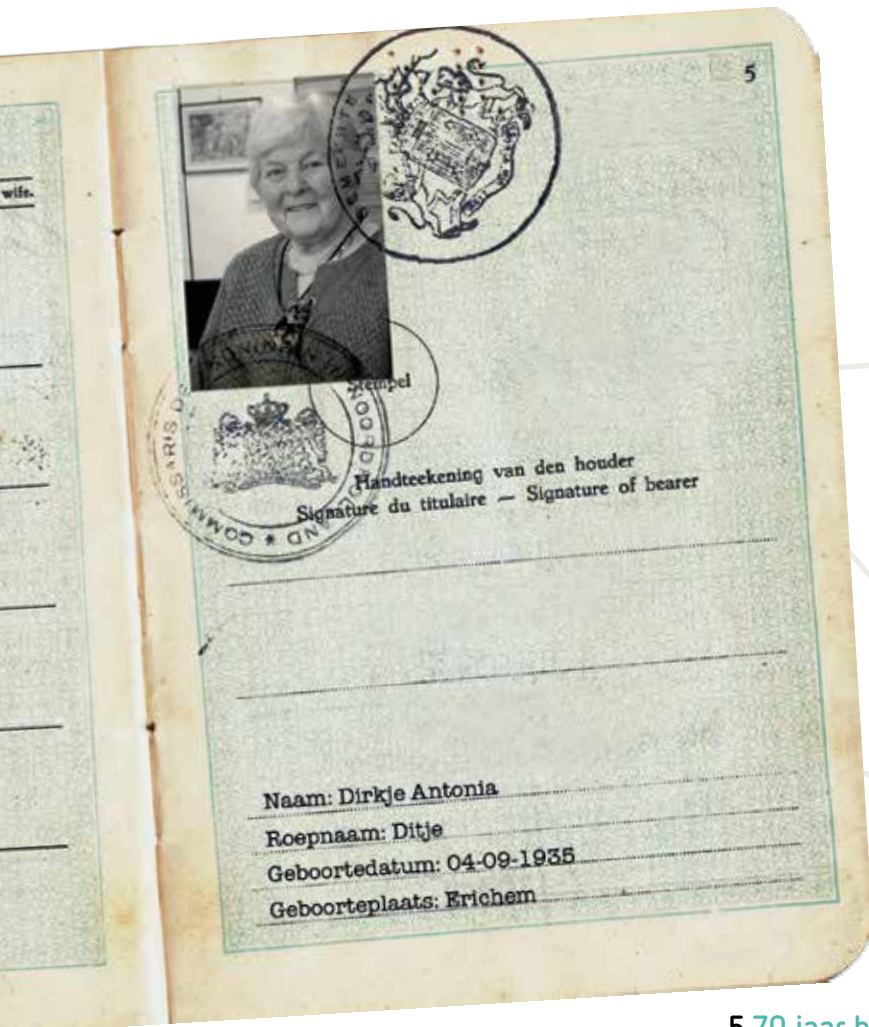
Mijn ouders waren heel stoer!

Ditje van Versendaal - Heuff - 79 jaar

Ik woonde in Erichem, mijn ouders hadden een groot veebedrijf, 110 stuks vee en 72 hectare land. Ik had nog vier zusjes en een broertje, hij is in de oorlog geboren. Zelf was ik 9 jaar toen de oorlog begon. Ik weet nog dat we onderwijs kregen op de grote zolder bij ons thuis. Meneer van Voorthuizen uit Buren kwam ons lesgeven, en zijn vrouw leerde ons handwerken. Onder haar leiding heb ik mijn eerste merklap gemaakt!

Armoede of honger hebben we nooit gekend. Wel ziekte. Drie van mijn zusjes hadden difterie, dat heerste toen enorm. Dokter Ouwehand uit Buren had er zijn handen aan vol. Vader heeft een weeklang met paard en wagen patiënten uit het Bethesda ziekenhuis naar Marienwaardt gereden. Ook onze paarden waren vatbaar voor difterie.

4 SIGNALEMENT - DESCRIPTION.	
	Religieuze - femme -
Plaats en datum van geboorte Lieu et date de naissance Place and date of birth	
Woonplaats Domicile Domicile	
Gelaatsvorm Visage Face	
Kleur der oogen Couleur des yeux Colour of eyes	
Kleur der haren Couleur des cheveux Colour of hair	
Bijzondere kenteekenen Signes particuliers Special marks	

'Meisjes van nu moeten leren handwerken, sokken breien, jurken omzomen. In tijden van nood is dat een heel belangrijke vaardigheid!'

Vijf zijn eraan gestorven, die moesten in een enorme kuil begraven worden in de boomgaard. De Duitsers hebben ook nog paarden gevorderd van vader. Die liet dat niet zomaar gebeuren, hij begon wild met zijn rode zakdoek te zwaaien zodat de paarden gingen steigeren. Om die kerels bang te maken natuurlijk! Maar ze namen ze toch mee.

Moeder was ook niet bang uitgevallen. Op kerstavond, ik denk in 1943, stonden er ineens 50 Duitse soldaten voor de deur met een kerstboom. Ze wilden bij ons Kerstavond vieren en overnachten. Dat is ook gebeurd. We hadden geen electriciteit meer, alleen nog een olielampje. De volgende morgen vertrokken de Duitsers weer en namen dat lampje mee.

1

Mijn ouders waren heel stoer!

Ditje van Versendaal - Heuff - 79 jaar

Toen is mijn moeder hen op hoge poten achterna gegaan. Ze eiste haar lampje terug. Dat is haar gelukt ook! Het staat nog altijd bij mij thuis op de WC. We hadden ook geruime tijd een jodin in huis. Ze sliep op de kamer bij mijn zusje Toos, daar stond een lits-jumeaux. Ze kwam uitsluitend voor het eten van haar kamer af.

'We hadden ook geruime tijd een jodin in huis'

Op een gegeven moment is ze weg-gegaan. Wat er van haar geworden is, heb ik nooit gehoord. Tegenwoordig leven we in een paradijs. Maar meisjes van nu moeten leren handwerken, sokken breien, jurken omzomen. In tijden van nood is dat een heel belangrijke vaardigheid!

*Ditje aan het eind
van de oorlog*

Snoepen van de basterdsuiker

Goos van Versendaal - 81 jaar

Mijn ouders hadden een korenmalen aan de Voorstad 11-13, met een achteruitgang aan de Oliemolenwal. Tegenover het café. Ik was 7 toen de oorlog uitbrak. Als jongetje keek ik natuurlijk geboid naar zo'n colonne Duitse soldaten, als die af en toe eens langskwamen. Maar verder merkte ik er weinig van. De oorlog raakte me pas echt in september 1944.

Ik zou naar de zesde klas, maar er werd geen school meer gehouden vanwege de beschietingen. Steeds vaker zaten we in de kelder, en na een paar weken hebben mijn ouders er veldbedden opgemaakt en slapen we er zelfs. Ook de wieg van mijn kleine broertje stond er. En Keulse potten met ingemaakt voedsel. Af en toe konden we even naar boven,

De voormalige korenmalen waar Goos is opgegroeid

Snoepen van de basterdsuiker

Goos van Versendaal - 81 jaar

'De oorlog raakte me pas echt in september 1944. Ik zou naar de zesde klas, maar er werd geen school meer gehouden vanwege de beschietingen'

of naar buiten, maar we zaten veel beneden. Mijn vader had de houten vloer boven de kelder afgedekt met zakken veevoer om eventuele granaatscherven en vallend puin op te vangen. We hadden ook goederen van andere bedrijven in opslag, zoals stroopbrokken van de firma Verweij & Sporenberg en basterdsuiker van 'De Betuwe'. Als we af en toe even naar boven konden, maakte ik een gaatje in zo'n zak en snoepte van de basterdsuiker.

Wij hoorden bij de laatsten die in januari Tiel hebben verlaten. Mijn opa uit Ingen heeft ons opgehaald met paard en wagen. Het was een strenge winter. Ik weet nog dat we

'Steeds vaker zaten we in de kelder,
en na een paar weken hebben mijn
ouders er veldbedden opgemaakt en
sliepen we er zelfs'

van die spiraalbedden hadden. Opa bond ze achter
zijn wagen en trok ze als sleeën mee. In Ingen
hebben we nog hoog water gehad, het stond op zeker
moment een meter in de stallen en een halve meter in
de woonkamer. We bivakkeerden bij opa en oma met
nog vijf Tielse gezinnen. Dat was passen en meten.
Vlak tegen het einde van de oorlog liep ik met een
vriend richting het dorp, toen er ineens granaten op
het dorpsplein insloegen. De Engelsen schoten richting
Grebbeberg, Ingen lag er precies tussenin. Toen zijn we
plat op onze buik in de modder en de rottende appels
gedoken.

Koolrapen "uit de kuil"

Vaak verkassen en langdurig in de kelder bivakkeren

Gradus van Wel - 79 jaar

Mijn ouders hadden een cafébedrijf aan de Voorstad 12. Ik was 4 toen de oorlog uitbrak. De echte ellende begon pas in september 1944. Ik was nog heel jong, maar herinner me de intense beschietingen vanaf de overkant van de Waal, door de Engelsen.

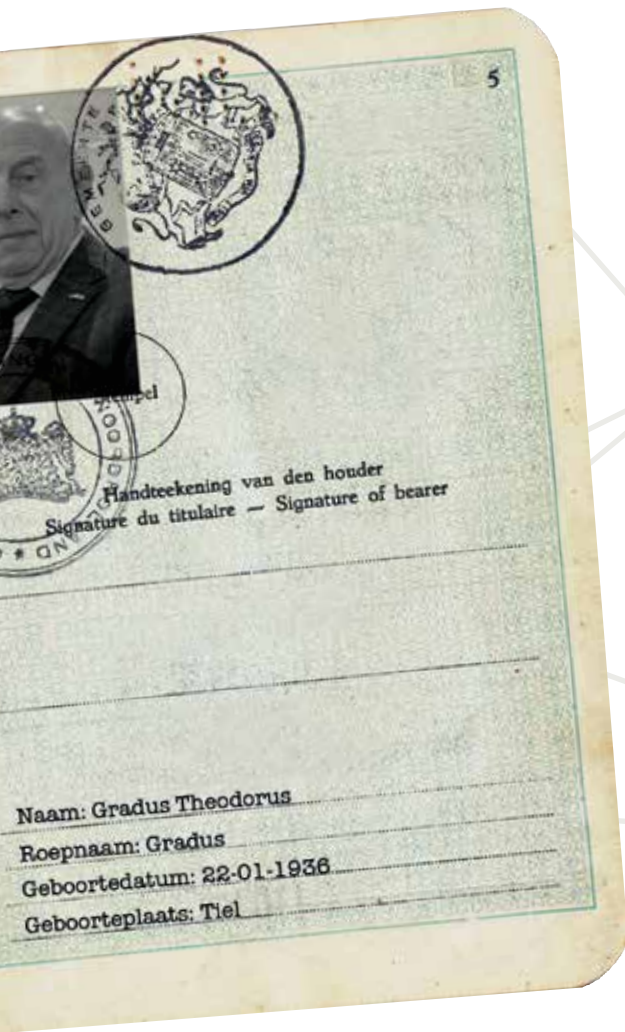
We zijn dat najaar meermalen verkast. Toen de Voorstad *Sperrgebiet* werd moesten wij, aan de oneven kant, evacueren.

Met nog vier gezinnen zijn mijn ouders met het hele gezin, ik had nog vier zussen boven mij, naar de Oliemolenwal gegaan. Daar hebben we een aantal weken gebivakkeerd in een pakhuis. Vervolgens trokken we naar de Hoveniersweg, waar we onderdak kregen in de kelder van het Patronaatsgebouw.

Zes weken zijn we daar gebleven, toen moesten we weer weg, want de Duitsers gingen de grote villa van de familie Van Wijk en de toenmalige muziekschool aan de Voorstraat opblazen om met het puin een barrière tegen de gealliëerden op te werpen. Met diezelfde gezinnen uit de Voorstad zijn we toen in de Nieuwe Bak aan de Grotebrugse Grintweg terechtgekomen.

Een groot deel van al die maanden hebben we in kelders doorgebracht. De scholen waren intussen ook gesloten. Half januari, bij de grote evacuatie, zouden wij naar Friesland gaan. We moesten naar de veerpont bij Rijswijk. Door de sneeuw, op onze klompen, want schoenen waren er bijna niet meer.

'We moesten naar de veerpont bij
Rijswijk. Door de sneeuw, op onze
klompen, want schoenen waren er
bijna niet meer'

Bombardement mei 1940 Burgemeester Bönhofflaan

3

Vaak verkassen en langdurig in de kelder bivakkeren

Gradus van Wel - 79 jaar

Uiteindelijk zijn we niet verder dan Zoelen gekomen. In de Jeudestraat, in de Openbare Lagere School. Ze hadden stro in de lokalen gelegd en we kregen dekens. Vijf dagen later gingen we door naar Erichem. Wij werden ondergebracht op de boerderij van de

'Een groot deel van al die maanden hebben we in kelders doorgebracht'

familie Heuff.
Mijn vader hielp
mee in de stallen,

mijn moeder en oudste zusjes in de keuken en de huishouding. Daar zijn we tot enkele maanden na de bevrijding gebleven. Mijn vader heeft de allerlaatste fles jenever uit zijn café – in de bezettingstijd een geschikt ruilmiddel! – aan Anton en Marietje Heuff gegeven. We hebben het er goed gehad.

*Stukje over het gebombardeerde huis
waar Gradus tegenwoordig woont*

Bruggeman schrijft: 'We leven gezapig voort, totdat in de vroege ochtend van vrijdag 10 mei 1940 zwermen Duitse vliegtuigen overkomen, die wij vanuit het raam op de zolder goed kunnen volgen. Een aanval op Engeland denken we eerst, maar dat blijkt later niet waar. Oorlog!' Tielenaren zagen een luchtgevecht boven de Waal voor de stad tussen een Duitse bommenwerper en een Engelse jager. Beide toestellen stortten in de rivier.

Het Hollandse afweergeschut op de Elzenpasch bulderde. De gevechten op de Grebbeberg waren in de verte te horen. Bommen op de Elzenpasch, een huis op de Burgemeester Bönhofflaan kreeg een voltreffer.

Inwoners van een groot deel van de Betuwe moesten inderhaast weg. Bruggeman: 'Op zondag Eerste Pinkster-

UITGANGS

DE BURGEMEESTER VAN TIEL
tijdvak van DONDERDAG 3 JULI

Bij de bevrijding had ik geen vader meer

Koos Rijnders - 88 jaar

Kijk, op dit schilderij zie je mijn vader. En op dit andere staat ons huis. Daar woonde ik, met mijn ouders en mijn tweeënhalfjaar jongere zusje. Aan de Eerste Bleekveldstraat, tegenover het Spaarbankgebouw. Eigenlijk is mijn voornaam Goossen, maar op school en bij VV Theole werd dat al gauw verbasterd tot Koos. Toen de oorlog begon, was ik 13. Aanvankelijk ging het leven al snel weer zijn gebruikelijke gang. Tiel had in die periode geen strategische betekenis. Ik voetbalde gewoon met mijn vrienden op straat. Ook op school werd nauwelijks over de oorlog gesproken. Thuis wel. Mijn vader was huisschilder en een man met principes. Hij weigerde onze radio in te leveren. Die stond in een nis in de muur. Hij heeft daar een grote kast voorgezet, waarin de administratie van het schildersbedrijf werd

bewaard. Uit de achterwand zaagde hij een vierkant, zodat de radio erachter vandaan gehaald kon worden. Er kwamen regelmatig mensen bij ons luisteren, onder wie de Lutherse dominee die schuin tegenover ons woonde. Niet dat je altijd zoveel kon horen, de Duitsers stoorden de uitzendingen heel effectief!

'Hij weigerde onze radio in te leveren. Die stond in een nis in de muur. Hij heeft daar een grote kast voorgezet, waarin de administratie van het schildersbedrijf werd bewaard'

4

Bij de bevrijding had ik geen vader meer

Koos Rijnders - 88 jaar

Op een dag, ik zal op school geweest zijn, stapten plotsklaps de Duitsers ons huis binnen en liepen doelbewust naar die kast. Het moet verraad geweest zijn. *'Hans, wir haben 's!'* hoorde mijn moeder de een tegen de ander zeggen. Haar lieten ze ongemoeid, maar mijn vader werd meegenomen. Naar verluidt is hij kort daarna in de buurt van de Watertoren doodgeschoten. Zijn lichaam schijnt naar Utrecht te zijn overgebracht. Kort na de capitulatie heb ik een tijdlang in ziekenhuis Bethesda doorgebracht om plundering te voorkomen. Ik sliep op een operatietafel. Tiel was bevrijd.

Maar ik had bij de bevrijding geen vader meer. En tot op de dag van heden weet ik niet wat ze met zijn lichaam gedaan hebben ..."

'Op een dag, ik zal op school geweest zijn, stapten plotsklaps de Duitsers ons huis binnen en liepen doelbewust naar die kast'

4		SIGNALEMENT	DESCRIPTION.
Plaats en datum van geboorte Lieu et date de naissance Place and date of birth		Echtgenoot - femme -	
Woonplaats Domicile Domicile			
Gelaatsvorm Visage Face			
Kleur der oogen Couleur des yeux Colour of eyes			
Kleur der haren Couleur des cheveux Colour of hair			
Bijzondere kenteekenen Signes particuliers Special marks			

5

Handtekening van den houder
Signature du titulaire — Signature of bearer

Naam: Goossen
 Roepnaam: Koos
 Geboortedatum: 23-09-1926
 Geboorteplaats: Tiel

Schilderij van het huis waar Koos heeft gewoond

Schilderij vader van Koos

Dansen op muziek van Glenn Miller

Riet de Rijk - 86 jaar

Maria Augustina, zo ben ik gedoopt. Mijn roepnaam is Riet. Ik was de op een na jongste in een groot gezin, mijn ouders hadden 8 kinderen. Mijn oudste zus was de deur al uit, zij woonde in Druten, aan de overkant. Mijn ouderlijk huis stond in het Hovenierslaantje.

Vader werkte bij Daalderop, hij stond achter zo'n grote machine en produceerde theepotjes en koffiepotten. Ik herinner me de vele beschietingen in het laatste oorlogsjaar nog goed.

In Zoelen stond groot afweergeschut van de Duitsers, ik hoor dat geluid nog! In januari zijn we met de trein naar Friesland gegaan. Het stro waarop we lagen was helemaal vervuild. We zaten onder de luizen! In Leeuwarden aangekomen

4 SIGNALEMENT - DESCRIPTION.	
	Beltingenote - femme -
Plaats en datum van geboorte Lieu et date de naissance Place and date of birth	
Woonplaats Domicile Domicile	
Gelaatsvorm Visage Face	
Kleur der oogen Couleur des yeux Colour of eyes	
Kleur der haren Couleur des cheveux Colour of hair	
Bijzondere kenteekenen Signes particuliers Special marks	

5

Handteekening van den houder
Signature du titulaire — Signature of bearer

Naam: Maria Augustina
 Roepnaam: Riet
 Geboortedatum: 06-05-1928
 Geboorteplaats: Tiel

'Het stro waarop we lagen was helemaal vervuild. We zaten onder de luizen!'

moest iedereen in een teil. Als je schoon was, sloegen ze een deken om je heen. Ondertussen werden onze kleren gestoomd. Ons gezin werd opgedeeld over verschillende adressen. Mijn ouders hebben bij een vlasarbeider gezeten, een van mijn zusjes bij de dominee. Een ander zusje bij een boer die NSB'er was. Maar ze kwam er niets te kort! Zelf kwam ik bij een man die brandkasten maakte. Ik had het goed. Wat ik deed? Een beetje breien, stopwerk, naaiwerk ... Toen we hoorden dat de bevrijders kwamen zijn we allemaal naar Dronrijp gelopen. Daar kwamen de tanks binnenrollen en wij allemaal met bloemen langs de weg! En die oudere meisjes, dat vergeet ik nooit meer, die waren door het dulle heen en sprongen bij die soldaten op de tanks!

Dansen op muziek van Glenn Miller

Riet de Rijk - 86 jaar

Glenn Miller

‘Dansen, dat konden we al snel na de bevrijding.
Op muziek van Glenn Miller.
Zo heb ik mijn man ook leren kennen’

Mijn oudste broer werkte in Tiel op de gasfabriek, hij was niet geëvacueerd. Van hem kregen we bericht dat ons huis verwoest was. Na ons vertrek waren de Duitsers erin getrokken en toen die moesten vluchten hadden ze de fik erin gestoken. We zijn dus langer in Friesland gebleven en vervolgens bij familie ingetrokken. Mijn ouders bij mijn zus in Druten, de kinderen bij diverse ooms en

tantes. Tot we een noodwoning kregen. Kleren haalden we bij de HARK. We hadden niets meer, alles was weg. Ook het porcelein, dat mijn vader in de tuin begraven had toen we weg moesten. Had iemand kennelijk gezien ... Maar voor ons jongelui was het wel een leuke tijd. Dansen, dat konden we al snel na de bevrijding. Op muziek van Glen Miller. Zo heb ik mijn man ook leren kennen.

Geen zout in de zuurkool!

Jeltje Deen - 87 jaar

Jeltje Cornelia heet ik. Ik ben vernoemd naar mijn grootmoeder. Mijn jeugd werd sterk gekleurd door de huwelijksproblemen van mijn ouders en de geestelijke instorting van mijn moeder. Op doktersadvies zijn wij in 1940 uit Den Bosch naar Tiel verhuisd, waar mijn moeder oorspronkelijk vandaan kwam. Zij is toen een tijdlang opgenomen in een psychiatrische kliniek en daarom verbleven mijn vier jaar jongere zusje en ik aanvankelijk bij mijn oma in Passewaay.

Mijn vader had zijn werk in de drukkerij in Den Bosch en bleef daar doordeweeks. Hij kwam alleen af en toe naar Tiel. Een enkele keer nam hij ons mee naar Den Bosch. Toen mijn moeder min of meer hersteld was, zijn we in 1942 in een oud herenhuis aan de Binnen-

hoek, naast het terrein van Daalderop, gaan wonen. De spanningen in ons gezin hebben veel andere gebeurtenissen overschaduwd. Zelfs de oorlog ging aanvankelijk goeddeels aan me voorbij.

'De spanningen in ons gezin hebben veel andere gebeurtenissen overschaduwd'

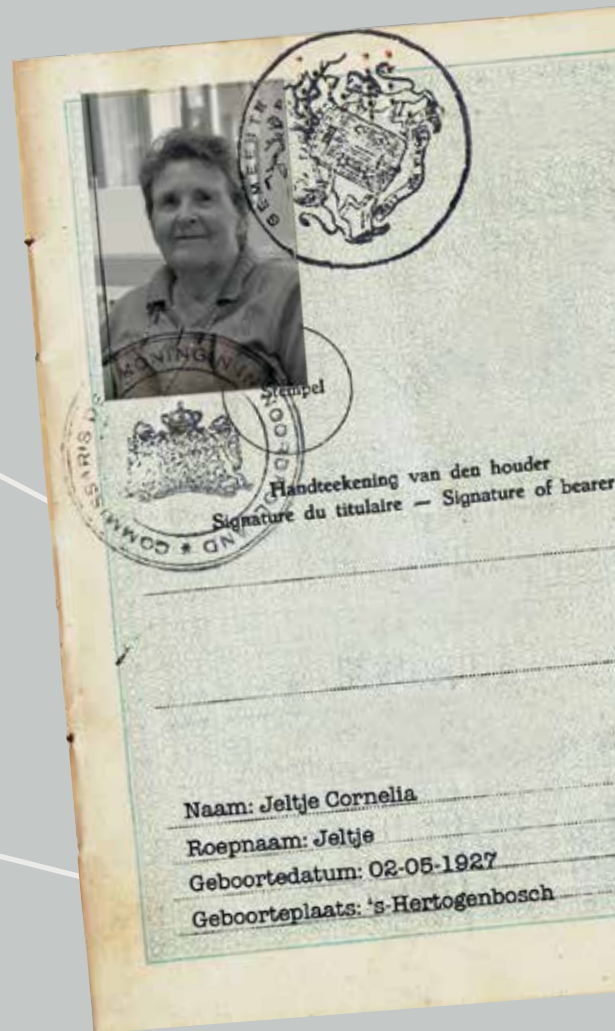
Tegen het einde was er geen ontkomen aan natuurlijk. Ik herinner me nog dat we vaak met ons bordje op schoot in een grote kelderkast zaten. In de keuken was het niet veilig, er werd veel geschoten vanaf de overkant van de Waal. Later sliepen we ook in de kelder. Er stonden twee bedden, op de grond daartussen

6

Geen zout in de zuurkool!

Jeltje Deen - 87 jaar

lagen planken, vanwege het grondwater. In januari 1945 moesten we weg. Lopend door de sneeuw naar Wijk bij Duurstede. Met de bagage op onze fietsen gestouwd. En ons hondje, een Pekinees. We kwamen in Wijk bij een naamgenoot terecht. Deen kwam bij Deen! Geen familie. Na 5 dagen door naar Cothen, 3 dagen daarna naar Houten. Daar zijn we in het donker op de goederentrein gestapt. Verlichting was er natuurlijk niet na spertijd. Er was een ander gezin uit Tiel bij, met vier kinderen. Die vrouw had een dik touw om haar middel, daar zaten haar vier kinderen aan vastgeknoopt, zodat ze elkaar in het donker niet zouden kwijtraken! In de goederenwagons lag stro. We hebben geprobeerd om wat te slapen tijdens de reis.

's Daags daarna kwamen we in Leeuwarden aan. In 'De Harmonie' kregen we zuurkool uitgedeeld. Daar hadden we wel zin in, maar bij de eerste hap leek het alsof je een klap in het gezicht kreeg, zo flauw als dat het smaakte! Hadden ze er geen zout in gedaan! Vervolgens kwamen we in het Beursgebouw, waar mensen uit Leeuwarden stonden te wachten die evacués wilden hebben. Een gezin wilde 2 meisjes hebben, een ander paar onze ouders. Ik vond het zo erg dat we gescheiden werden, dat ik het hele weekend heb gehuild.

'Ik vond het zo erg dat we
gescheiden werden, dat ik het hele
weekend heb gehuild'

Maartenskerk Tiel aan het eind van de oorlog

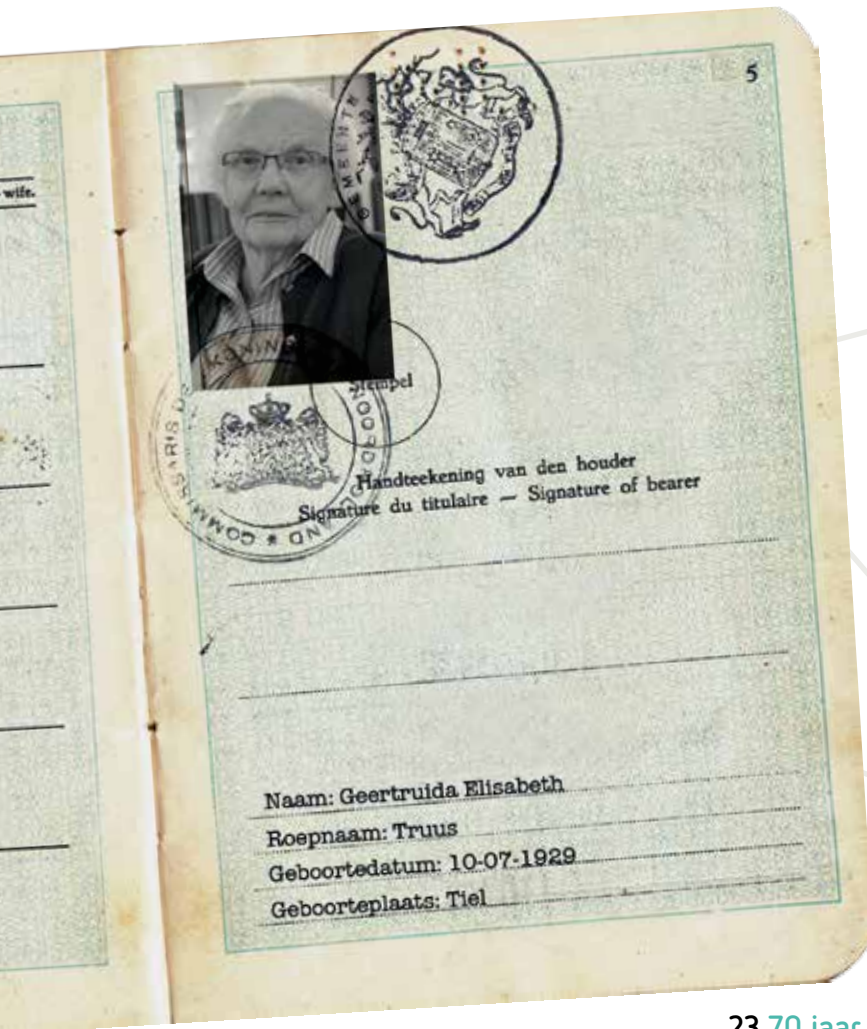
'Vijf man, doar he'k gen vrète veur ...!

Truus van Ewijk - 85 jaar

We woonden aan de Kijkuit, mijn ouders, mijn broer, mijn zus en ik. Ik was 11 bij het begin van de oorlog. Ik heb veel onthouden, vooral van het laatste halfjaar. Die vreselijke executie van 14 mannen uit Wamel.

Het was op 20 september. Wat de aanleiding was weet ik niet, maar 14 mannen van over de Waal waren opgepakt en bij de Coupure doodgeschoten. Daarna werden de lichamen op een platte kar gestapeld en naar het Drenkelingenkerkhof overgebracht. Dat kwam allemaal bij ons langs. De klompen van die boeren staken onder het zeildoek uit. Mijn vader, zelf uit Wamel afkomstig, schrok enorm toen hij die klompen zag. 'Die ken ik, die wonen allemaal aan de dijk!' Pastoor de Bruijn heeft ervoor gezorgd dat de lichamen 's daags daarop alsnog naar het katholieke kerkhof werden overgebracht. De mensen uit Wamel waren immers overwegend katholiek.

4 SIGNALEMENT - DESCRIPTION.	
	Echtgenoot - femme.
Plaats en datum van geboorte Lieu et date de naissance Place and date of birth	
Woonplaats Domicile Domicile	
Gelaatsvorm Visage Face	
Kleur der oogen Couleur des yeux Colour of eyes	
Kleur der haren Couleur des cheveux Colour of hair	
Bijzondere kenteekenen Signes particuliers Special marks	

'Mijn broer ging op het dak van de keuken staan om alles te zien. Toen richtten de Duitsers het wapen op hem. Hij moest naar binnen!'

De katholieke begraafplaats lag achter ons huis. Dus kwam die platte kar met lichamen opnieuw bij ons langs. Mijn broer ging op het dak van de keuken staan om alles te zien. Toen richtten de Duitsers het wapen op hem. Hij moest naar binnen!

Mijn broer werkte bij de Nederlandse Spoorwegen. Toen de grote Spoorwegstaking uitbrak, moest hij onderduiken. Dat deed hij gewoon thuis. Als er aangebeld werd, verdween hij op zolder in een grote dekenkist. Mijn ouders zeiden altijd, dat hij naar zijn meisje aan de overkant van de Waal was gegaan en niet meer teruggekomen was. Maar toen we half januari gingen evacueren, moest hij natuurlijk wel mee.

'Vijf man, doar he'k gen vrète veur ...!

Truus van Ewijk - 85 jaar

Verstopt tussen de koffers en bedden zat hij op de platte wagen. We zijn uiteindelijk in Everdingen terechtgekomen, bij een vrijgezelle boer met een huishoudster. Toen we met z'n vijven het erf op kwamen, riep hij: 'Vijf man, doar he'k gen vrète veur ...! Hij wilde dat twee van ons ergens anders heen gingen. Toen begon mijn moeder te huilen. Dat hielp! 'Ach verdorie, wor 'd'r drie vrète, vrète d'r ok vijf!' Vies dat het er was! Mijn moeder en ik sliepen in de bedstee, mijn zus bij de huishoudster en mijn vader en broer op zolder, tussen de kaasplanken. Vervelen deed ik me niet, al kon ik niet naar school. Het was een strenge winter en ik heb heel veel geschaatst! Op geleende schaatsen.

Truus in de oorlogstijd

Toen ze weg gingen, moesten we allemaal huilen ...

Alida van de Berg – Brus - 79 jaar

Wij woonden in een grote dubbele woning in Kapel-Avezaath, vlakbij café De Tol. Ik had nog een zusje, een jaar jonger dan ik. Zelf was ik nog een kleuter toen de oorlog begon.

Mijn vader werkte voor wasserijbedrijf 'De Linge' in Tiel, aan de Voor de Kijkuit. Dat is de hele oorlog blijven doordraaien. Het is ook niet kapotgeschoten. In de bezettingsjaren werden daar de uniformen van de Duitse soldaten gewassen. Mijn vader moest die overal in de omgeving waar Duitsers gelegerd waren, ophalen en weer schoon terugbezorgen. Daarom had hij een *Ausweis*, hij kon overal naar toe vanwege zijn functie. Omdat we zoveel ruimte thuis hadden, kregen we in 1940 bij de mobilisatie inkwartiering van

'Omdat we zoveel ruimte thuis hadden, kregen we in 1940 bij de mobilisatie inkwartiering van Nederlandse soldaten'

Nederlandse soldaten. Na de capitulatie kregen we Duitse officieren in huis. Als kinderen waren we daar eerst een beetje bang voor, maar al snel maakten ze ons duidelijk dat dat niet nodig was.

Die mannen hadden zelf ook kinderen thuis ...

Als we 's avonds naar bed gingen, wensten we hen welterusten. En vaak deden we spelletjes met hen.

Als ze moesten marcheren, liepen mijn zusje en ik vaak aan hun hand mee door de straten. Dat vonden we leuk. We waren kinderen, wat wisten wij van oorlog?

Toen ze weg gingen, moesten we allemaal huilen ...

Alida van de Berg – Brus - 79 jaar

Dankzij het werk van mijn vader hadden we ook nergens te kort aan. In het najaar van 1944 moesten we evacueren, we zijn naar Montfoort geweest, maar bij de bevrijding in mei waren we al weer terug in Kapel. Toen de geallieerde soldaten kwamen, was het natuurlijk groot feest. Een grote optocht, met een bevrijdingswagen, en alle vrouwen en meisjes in het wit, met roodwitblauwe versiering. Dat was prachtig!

Maar ik weet ook nog dat we huilden toen de Duitse soldaten weggingen. Zij ook, ze deden niets als huilen! Wij liepen aan de hand van de officieren die bij ons hadden gewoond. Je moet niet denken dat die mensen voor hun lol hier waren. Dat waren ook vaders met gezinnen. Zo is het gewoon!

SIGNALLEMENT - DESCRIPTION.	
Plaats en datum van geboorte Lieu et date de naissance Place and date of birth	Elstgenote - femme -
Woonplaats Domicile Domicile	
Gelaatsvorm Visage Face	
Kleur der oogen Couleur des yeux Colour of eyes	
Kleur der haren Couleur des cheveux Colour of hair	
Bijzondere kenteekenen Signes particuliers Special marks	

5

Handteekening van den houder
Signature du titulaire — Signature of bearer

Naam: Wilhelmina Alida
Roepnaam: Alida
Geboortedatum: 16-09-1935
Geboorteplaats: Wadenoljen

'Je moet niet denken dat die mensen
voor hun lol hier waren. Dat waren
ook vaders met gezinnen'

Bevrijdingsoptocht Kapel-Avezaath

Colofon

Organisatie

Servicepunt Amateurkunst Rivierengebied
Postbus 250
4000 AG Tiel

Bezoekadres

Kleine Plantage 1a, Tiel
Telefoon: (0344) 636060
E-mail: amateurkunst@plantage.info
Internet: www.servicepuntamateurkunst.info

Hans van Gemert
Leslie Oostveen
Henk Fonteyn
Ingrid Zaaijer
Brusse Productions

Projectleider
Artistiek leider
Auteur
Projectmedewerker
Video productie

Financiële ondersteuning

Cultuur- en Erfgoedpact
Prins Bernard Cultuurfonds
Fonds Sluyterman van Loo
RCOAK
Stichting Oud Burger Mannen- en Vrouwenhuis Tiel

Promotiemateriaal

Ontwerp: StudioBont (www.studio-bont.nl)

Met dank aan:

De Plantage, centrum voor de kunsten,
ENVANDOOREN, Regionaal Archief Rivierenland,
Flipje en Streekmuseum, RSG Lingecollege,
Zorgcentrum Walstede.

Een speciale dank aan de ouderen die hun
verhaal hebben willen delen en de leerlingen van
RSG Lingecollege die op respectvolle wijze met
de verhalen van de ouderen om zijn gegaan!